

SKÅNE
Tona
Flävis
1929

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2291

1.

1. 2291
1844 i Tallkärna
1801 i Västerås

1

Maran.

Maran honn re fruentimor å kara mä. Ja ved ente va de va fårr Maran.
nån ställning, fårr di sau dåmm allri.

Ja se de va naturletvis nån sårts fålk, såmm jikk ing i dedärna
fakked.

Där va många männischor såmm le au ed. Di gamle di sad å talte
åmm maran. Ja ble rädd, så ja sprant ud nånstans.

Om "Rantan" i Annelöv.

Di sögte kloga. Där va en sämm di kalla fårr "Rantan".
Denn honn bodde äppe i Annelöv. Honn va i lav me kräppen å
fjäska dämm å säddent därna. Menn ja har allri vad hos Rantan.

Om "Rantan"
i Annelöv,
Onsjö hd.

Di reste säl sämma. Di va långa väja stongomti. Denn honn
fårtjente jäkla me pänga, ja de jore honn. Honn kramma dämm å
sânt därna. - De e männischor sämm tosar se.

*Skän
Tinna
Flavia
sept 1929*

3. 2291 LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3

*uppt. T. Ingens
Per Carl Persson
född 1844, Vallkärra*

Badning på midsommarsafton.

Di samm bodde där ude, di bada ente så mied, fårr di va
vanda ve sjölóften. Va de káll frammtíd, så bada di lided.
Mor va änka, å vi va fira påga. Så konne vi ente ble au me
klåuen. Å di sa vi skolle bada sin solen va nör-gån missåm-
marsaftan. Å vi ble minsjäl au me 'ed. De klidde så jæklet.
De va kalt å bada denn gången. Sin sad vi å varmde våss.
Vi hade en sättón, så vi tjyllna me tår i.

Káll frammtíd, kall vår. Klåue, klåda. Sättón, sättugn, bi-
lägggarugn. Tår, torv.

Sommarlivet vid Bjerred på 1860-talet.

Ja jikk po Bjerred å dansa po en dansebana vär synnda. Vi jikk did vär synnda hela såmmaren. Där va danska såmm hade böjdd `ed. Å udanåmm ve tjöked där va itt bor såmm di fikk syp- pa. Stongom-ti ble di ovännor. Där lau Longa-boa där ude i värt hus. Där fikk vimm såmm hellst gå did å dansa. De va bara nanna öre di betalte. Spelemännen di skolle ha litta. Di hade klanét å fiol. De va gamla spelemänn. Di hade valls å horrepålscha å masyrrka.

Sommarlivet
vid Bjerred
på 1860talet.

Där va varrshus. Där va en krågare såmm haded i många år. Vässtorgrenschan hede honn. Hingas mann va dö. Där va danska såmm böjjde-d. Di hade-d en tid. Di böjjde dansebana me halmtåg po. Hann va minstingens en fillesex fajna i ronning. Där va bänka ve siorna, såmm di satte se, når di ble trätta.

Den där Vässtorgrenschan honn hade så di drakk bodde tåddi å ponsch å allt möjjelet. Så hade honn en tjarring såmm sto udan åmm ve itt bor, å där slo di åpp syppa. Så va där lämme-boa, såmm

brugte gå did. Di brydde se ente åmm å dansa. Di sad nörad i trägåren å spela kårt. Där va en stor planterning. Sommerlivet vid Bjerred på 1860-talet.

Så va där bonna-kalas vär sãmmar fårr alla býnnorna sãmm bodde där. Så bjude honn dãmm po mad å kaffe, å di dansa inge i den stora stuan, bodde onga å gamla.

Badhúsed lau itt stikke ude i vanned. Där va en stor pramm, sãmm jikk ud te badhúsed. Denn va fãsst ve en långor lina. Hann jikk framm å tebaga hela dan, når de va rektet badevär. Di betalte en gammal dalor - de e åtta skilling. Där va en kar sãmm sto i prammen å dro i trãssen. Ella så jikk hann minsjäl ennte. De va en stor pramm å lång. Där va bãnka ve siorna, så di konne sidde.

"Bjered", d.v.s. berget, var ursprungligen namnet på en höjd mellan sjön och landsvägen, å Önnerup nr 10 i Fjellie socken. Vid denna tid låg här en gammal gård, som ännu kvarligger, och några fiskarehus. Den angränsande till Flädie socken hörande strandmarken kallades Flädie ljung, och även här lågo vid denna tid en del hus och gårdar. Även detta område kallades sdermera "Bjerred". Obs. att skrivningarna "Bjerred" och "Bjärred" äro en förvanskning av den ursprungliga, ännu dialektiskt förekommande formen "Bjered". - Av ovanstående framgår att Bjerred redan på 1860-talet var ett omtyckt sommarnöje.

6. 2291

U

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

"Or-töj".

"Or-töj."

Tidorna fårrännras, sa bårjmästaren, när hann ble vakt-kar.

Husförhör i Flädie.

De hade di i skolan. Å de va de varsta di visste. Di va Husförhör.
så di darra po husfårhör. Di konne dållet lesa. Hann komm ve
nietiden, å så vara de liasåmm en mässa. Många konne ente lesa
inganad; di hade ente hatt nån skolegång. Där va en präst såmm
hidde Härstett. Denn hann bårja hålla húsfårhör i skolorna.

(Johan Fredrik Härstedt, f. 1819, vicepastor i Fjellie och
Flädie 1858, kyrkoherde 1870, död 1901).

Konfirmationsundervisning.

Ja jikk å leste færr en såmm hede Härstett. Hann va vice- Konfirmations
pastor i Fjelic å Flädie - ja hann fikk kalled sin å va där undervisning.
te sin dö. Vi lærde så meed, så vi hade ente lärt så meed i
hela vår skolegång. Vi va där tre gånga i vikkan en längor tid.
Hann hade dåmm i skolorna, å når hann hade dåmm i Fjelic, så
hade hann dåmm himma hos se. Di såmm ente konne reda se, så ble
di ifrå-satta te nästa år. Vi sto po tjärkegolled i mars månad.

Vi sto po tjärkegolled (kyrkogolv): konfirmerades.

Beväringsexercis.

Ja exérahbevärning po Tvedöra. De vara i fjortan da. Häb
va jo många sånna plassa. Menn här i disse soknorna där komm
di te Tvedöra.

Exercis.

Vi fikk ärtor å fläsk å kåul te midda å så gröd te kvälla-
na. Vi lau i ronna tält. Kaptenen lau i ännen po tältgádan.
Där va rektia^m gador. Vi va en sex - åtta stýcken i värt tält.
De va olíga.

Så va vi ude ve Ringsjö å skolle skjuda te måls.

Tvedöra, i Hällestads sn, Torna hd, övningsfält för Södra
Skånska infanteriregementet under tiden 1837-1888.

En Klätt, M. Skp

Forna lid
uppt. 1929

10. 2291

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Uppst. J. Ingvar 10

Med. Carl Persson
Född 1844 i Nollkärra

De va en särskilt teställning å slå katten au tynnan. Slå katten
av tunnan.

De va ämm sammaren, när di hade te-sätt. De va po en fälad ve
sjön, tätt ve Bjered.

Så va di rianes, så fick di ente slau mer änn värs itt slag.

Där va såddent fäktane. Hästana di ble så rädda fårr tynnan.

Honn hängde i itt rev. Kattakreged de plåga `s jo farlet. Hann
for jo hid å did. De va jurplågeri. De ble fårbjúded sin.

Så hade di jille sin. Så dansa di sin å sånt därna, å åd
å drakk. Menn se fålk di va ente så vilda å galna samm di e nu.
Di va årdéntelia männischor.

De har ja bara vad mä en gång. Ja va sådärna en sjuattan år.
Di skolle va så di konne temperéra en häst. Di fikk ente ha sti-
böjla po hästana, udan di va säkra ryttare.

Plöjla, Lu.

11. 2291

J. Ingens
1929.

11

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tröskning.

Po di store ställen där konne va tre par tåskemänn. När di task me pläjla, så task di te pong. Di fikk vissa skäppor sä. De va så olíga sämm di betalte. De berode po va sä de va. - Här va hallinga sämm komm nör å task. Di va så galna te å tåska.

Di sad åpp klåkkan tvau. Di hade en löjta po loen i denn ene krogen, me en tranlåmpa i. (Där va glas i tröpínga, så va där en blekkbíd auan ämm, sämm de råg ijennom).

När ad klåkkan va femm, så jikk di nör te dämm me mad. Di fikk sul å brö å ost å smör. Di smed madana ti dämm.

Så skolle di eda davre, när di skolle slykka löjtorna. Då fikk di sill å pantåfflor å rö-lödj å drittjablånning.

Sin fikk di midda i vanli tid. Då fikk di va di konne anrätta. (Fick man kaffe var dag?) Sv: De va en storártad affär, ämm di skolle koga kaffe.

Så skolle di eda mårkesmad, när di ente konne skytta nåd ude.

12. 2291

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

12

Fruentimmorna di jikk ente ude å skytte nåd,udan åmm
hyssten,å plåkka pantåfflor å såddent. Di spant åmm vintrana
te klåkkan bodde tie å elleva åmm kvällana. Så po framtidana
så skolle di vöva. Di vov te klär å dynor å såddent.

De va åmm där komm en paug ing,når di task,så klämde di "Lokatten."
pläjelen åmm halsen po hann. De kalla di fårr "lokatten".
Paugen hann skreg,menn hann fikk ingen skada au ed.

S. Kone
Torne
Fladik
1929

Myrdal, Ingors
han er Carl Kone
Født 1844 i Vallbæstros
Gjensidig
om - W. H. H.

Kakor som bakades till julen.

Stenkågor: De va när såmm helst po åred ad di бага sten- Kakor
kågor. om julen.

Goaråskagor: Di бага goaråskagor. Di bagte di i itt jarn,
så kallad goaråsjern.

Klenor: Så va där klenor. Di kogte di i fitt.

Fårmakagor: De va ente mied i brug.

Stenå
Tjerna
Flädie
maj 1929

pyntas E. Ljung
penn av Carl Persson
född 1844: Vallkärra
pyntas i Flädie

14.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julafton och juldagen.

Dränga di skolle gå å ringa i tjärkan klåkan fira, å de Julafton.
vara itt par tima.

Julaftan då hade di lagad te. Di åd två gånga po natten.
Di hade såppa å hynns. Å så fikk di gröd,ingan di sluta. Di
leste aftanbönen å så sjång di julasalmer.

Juladá då hållt di se himma.

Juldagen.

Menmann-da jul då börja di å hålla litta kalás. Di brände Annan-
dag jul.
po värt ställe, så di hade säl brännevin.

Fläcke, Sk.

15.

2291 LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skämtsamma upptåg om julen.

Di jikk omkring å slängde ing mög i stallen en da i julen, "Slänga ing mög."
de va när de bar té. Di jikk te nabóana, menn di våga ente gå
te alla.

Så klädde di ud se, karana te fruentimmar å fruentimmorna te Utklädning.
kara. Sin begá di de; de va bara sköjeri. Ella skolle di springa
ud å ta fatt dámm å få dámm ing, fárr de va jo bekanta männischor.
Så bjude di mad po dámm.

De va ámm julen, så fånga di en ful å slapp ing i stuan. Så "Julafulen".
skrev di itt brev å bant ámm halsen po hann. De va en spárr såmm
di to. Så skrev di itt brev å hälsa jul å itt såmm itt anned. De
va sådära nabóa. De konne va ann-da jul. Juláftan då va där mer
tyst, då va di vär i sin vrå.

Di jore gobba au halm ve julatid å kasta ing i stuorna. Menn
de ble fárrbjúded i rapped. Där va männischor såmm ente tálde ve
å ble skrämde i en hast. Sin ble di mer bildade. De va jo ingen
bildning å kasta ing en långhálms-tjäre^v i stället fárr en gobbe.
Hann va jord au halm. Å där va böjsor å töj såmm po en männischa.

Gubbe
av halm.

v Järe = kopbanden uttorkad halm.

Nyårsafton, trettonafton och knut.

Nyårsaftan då skolle di sidda äppe te de nya åred jikk ing. Nyårs-
Då ringdes där me klåkkorna de gamla åred ud. Så hållt di litta; afton.
å så ringde di de nyåred ing.

Di jikk omkring å skåd.

Julåftan å nyårsaftan så sad di å spela kasín ämm en halán-
styvor.

Di hållt trettenåftan sämm vanlet me litta mad. (d.v.s. som Tretton-
de andra högtidskvällarna). afton.

Så hade di ente nån teställning udan ve Knud. Denn tjörde Knut,
julen ud. Di aud å drakk litta å ställde te dans nånstans å
tjörde julen ud. Sin va de värdes-ställning.

Skåd, sköt. Kasín, ett kortspel. Halánstyvor, $1\frac{1}{2}$ styver.
Värdes-ställning, vardagsliv, vardagslag.

Danstillställningar om julen.

Ongdämmen dansa nästan värinda kväll, fårúdan po heljedana. De jikk fårr jämmt änna te de va Knud. De va bara socknaboana; tjemarna å sánorna å dättrana. Di va po gåraställen, så ifrå de ena stället å te de andra. Så dansa vi i stuan, så rimmde vi äpp. Vi fikk ente udan kaffe å kagor. De besto di po stället. Där vågas pó po stället. Vi hade en sämm blåste klanét å en sämm spela fiol. Di va ifrå Stövie di. Di fikk nåd visst sämm vi la ihopp ti dämm. Di va nöjda me här di fikk ed. Di dansa pålka å horrepålscha å vals å masyrka å kadrill å sánnt. Så hade di ringdånsa. De vara te honn va fira ämm marnana. Sämna husbýnnor di tytte de va rolet, så de vara länkor. Di dansa te de va jusan da iblann. Di hade tal, så di stöfte säl jus. Di sto i nån krog ellor po itt lided bor. Di hade hela bontor me jus, sämm di säl stöfte.

Rimma äpp, rymma upp, r. ut. Våga pó, bekosta, bestå. Horrepålscha, "hurrepolska", ungefär detsamma som hambo.

2291

18

18.

*Skåne
Gld. Torna
Sn. Flädie
Upps. 1929*

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

*Upps. J. Tengertz
Ber. Carl Rosen
Född 1844*

Påsk.

Påsk.

Skärtörsta då skolle skadana flya te Blaukulla.

Skärtorsdag.

Di hade påskaägg. Di va farjade. Sämme röa å sämme gula
å sämme svärta. Di brugte rylla påskaägg po fjelagolled. Di
meste hade lergóll. Där rylla di väl så bra sämm po fjela-
goll. De va glytta mest. Smau tjila, sämm va sjulåtta år.

Påskägg.

Skade, skata. Fjelagoll, brädgolv (numera vanligen bräde-
goll).

*Skåne
Torna
Maj: 1929*
Maj-sjungning och pingstgille i Flädie.

Di skolle sjonga ämm marnana,ingan di sad äpp (näml. folket som besöktes). Så satte di en grön kvist i taged. De va bara kara,såmm jikk å sjång. Di konne få en sypp,menn di fikk ente ji dämm så di ble po kulan. De vara nästan hela natten. Di jikk frå de ena stället te de andra. - Där va nån talesmänn såmm bärja å sjonga. Visan kann ja alls ente udréda. Di hade denn visan di meste,fårr di skrev na au.

Maj-
sjungning.

Sin jikk di å töjde mad: Smör å ägg å fläsk å brö. Så hade vi jille baa pingesdana.

Pingst-
gille.

Pingesda jikk vi i tjärkan. Vi hade mosiken mä våss,å når di sjång i tjärkan,så spela mosiken,fiol å klanétor. Där va ente ärjel i tjärkan då. Där va en kläckare såmm sjång vär sýnnda.

Vi hade pinges-jilled hos en bone. Där va tösorna mä å dansa. Där va gått ämm mad,såmm vi hade töjt ihåv,så vi va där ann-dan mä. Sin va de slut.

Div. uppgifter om byalaget. i Flädie.

Di valde ållormannen po såkkenstämman. De va denn såmm Alder-
rystorna fallt po. Hann skolle skytta alla hannlingorna i mannen.
såkknen. Di boda te ållormans-jille. De va udad po hysten,
sin di fikk inghystad.

Då va där ingen fattifårsårjning. Fattet fålk di jikk å Fattigvård.
tøjde sina bida. Di fikk mien mad. Di hade gått åmm mad. Di
baga säl å brøjde säl drikka å slajta säl svin.

Bys tyggare di skolle gau å få julamad po ställen. Di
fikk hela brökågor.

S. Kär
Tona
Flästa
1929

21.

2291

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

21

Byggande av klinehus.

Då va ja bara helt liden. Di hade en lerältra po gåren, Byggande av
klinehus.
såmm di blåna halm i. De trädde hästana ihoppa. Där va en påg,
såmm re me dåmm. De jikk åpp te knäen po dåmm. Så rylla di `ed
hänn te vaddjen, te di såmm klinte.

Där va manfålk å pior å tjäringor. Där sto en inge å en
udanti. Åmm de va en lång länga så va där flere par. Di hade vär
sin sträkka å klina. Di to po hela sian po längan. Di sto po
golled så länge di nådde. Sin sto di po ställningar, när di klinte
auan-väggana, auanåmm löshólten. Di snodde bänn au boss åmm vägga-
stagana, å sin smed di leren pó, så ble denn där. Sin så hade di en
träbid me itt hånntåg såmm di stråg me. Di jore dåmm så slätta di
konne.

Di såmm rådde åmm väggana, di fikk kalka dåmm när di ble tårra.
Di kalka dåmm me en kalkeboste.

Bagaronen hann va udanåmm väggen.

De konne vara hela dan, ingan di hade klint en län~~g~~a. De Byggande
berodde po här många di va. av klinehus.

Menn när di klinte så fikk di go mad. Sin så dansa di bag- Byggnads-
ette. Så hade di byggnas-jille. gille.

Ja hade en farrbror såmm böjje en hel går. Hann bodde i
itt hus, så komm hann te å tjöva jor. Där va tre län~~g~~or; stue-
län~~g~~an lå te nor, så la hina i ysstor å vässtor. De va po en
fälad ve sjön, po Flädie nommor tjugetvau. Nu eodär böjje så
faselet me hus, så de e rent ovårdit.

Skrive
Göma
Karta

1844

23.

2291

Mr. Carl
Carl Carlsson
Född 1844. Målkämnare

23

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Kardegille.

De va ämm vintoren, när di hade klippt fauren, så hade di Kardegille.
kardejille. De va kvingor å piör, såmm sad å karda. Di va ifrå
laved, så bjude di dämm did. De va rektia lav di hade.

Di karda te ud po natten. Ingan di hade kardad, så lau
toed i stora kårra - di hade tókårra å sto po lauted, så to di
dämm nör. Sin så hade di finare kårra di la 'ed i, sin de ble
kardad.

Så ställde di te kardejille bagette. Sin po kvällen komm
drängana did. Så ble där kardejille. Di såmm bodde po ställed
di bjude po mad. Gröd å sul å sännt. De va fruentimmorna, di
konne sjonga, så jalp drängana te. Menn fålk di va redbåra, de
va redihed i allt. De va ente sköj, inga otidia visor. I min
tid, så e fålked bled galna.

Carl Persson,
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
Värpinge. *Lunds stad.*

I ett gammalt hus vid Värpinge bygata bor husmannen Carl Persson. Han är född 1844 i Valkärren torn. Fadern hette Per Carlsson (f.1812,d.1860). Vid 2 års ålder flyttade Carl Persson med sina föräldrar till Flädie, och där har han bott sin mesta tid. Största delen av Carl Perssons här följande berättelser beröra också förhållanden i Flädie i hans barndom och ungdom. - Vid omkring 50 års ålder flyttade Carl Persson till Värpinge, där han ärvde ett hus efter en moster. Detta hus är möjligtvis det allra äldsta i byn och är väl bibehållet i sitt gamla skick både ut- och invändigt. (Se särskild beskrivning däröver). Vid undersökning av detta hus, som först tilldragit sig min uppmärksamhet, lärde jag känna Carl Persson och fann i honom en god sagesman. Änkeman sedan flera år tillbaka, bor han ensam i sitt hus och passar sig själv. Han har ett gott minne och berättar gärna om gamla tider. De flesta uppteckningarna hänföra sig till den materiella kulturen, enär Carl Persson är mycket skeptisk gentemot all slags gammal folktro.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Register.

1.	A. Maran.	18.	N. Påsk.
		19	Majsjungning och pingstgille.
2.	C. "Rantan" i Annelöv.	20	S. Uppgifter angående byalaget i Flädie.
3.	E. Badning på midsommarsafton.	21	T. Byggande av klinehus.
5.	G. Sommarlivet vid Bjerred på 1860-talet.	23	U. Kardegille.
6.	I. "Ortöj".		
7
8
9.	J. Husförhör.
Konfirmationsundervisning.
Exercis.		
10	K. Slå katten av tunnan.		
11	M. Tröskning.		
13.	N. Julfirandet i Flädie.		